

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
mzo.gov.hr

KLASA: 602-09/23-01/00121
URBROJ: 533-06-23-0001

Zagreb, 30. listopada 2023.

Na temelju članka 13. Zakona o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu (Narodne novine, broj 116/2018. i 85/2022.) te članka 29. st. 5. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 87/2008., 86/2009., 92/2010., 105/2010., 90/2011., 5/2012., 16/2012., 86/2012., 126/2012., 94/2013., 152/2014., 07/2017., 68/2018., 98/2019., 64/2020., 151/2022.), ministar znanosti i obrazovanja donosi

SMJERNICE ZA IZRADU I ODOBRAVANJE EKSPERIMENTALNIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH MATERIJALA U SREDNJIM ŠKOLAMA

I. OPĆE ODREDBE

Predmet uređenja

Članak 1.

- (1) Ovim smjernicama propisuje se postupak i način odobravanja eksperimentalnih odgojno-obrazovnih materijala te standardi i zahtjevi kojima oni trebaju udovoljavati, kao i njihova uporaba.
- (2) Eksperimentalni odgojno-obrazovni materijali iz stavka 1. ovoga članka koristit će se u srednjim školama tijekom provedbe eksperimentalnoga programa.

Rodno značenje pojmova

Članak 2.

Izrazi koji se koriste u ovim smjernicama, a koji imaju rodno značenje, odnose se jednako na muški i ženski spol.

Područje primjene Smjernica

Članak 3.

- (1) Ove smjernice odnose se na eksperimentalne odgojno-obrazovne materijale iz članka 4. ovih smjernica.

(2) Smjernice se ne odnose na udžbenike i druge odgojno-obrazovne materijale koji se u školama koriste na temelju Zakona o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu (Narodne novine, broj 116/2018. i 85/2022.), i koji se nastavljaju i dalje koristiti na način kako je to navedenim zakonom i podzakonskim aktima propisano.

Eksperimentalni odgojno-obrazovni materijali

Članak 4.

(1) Eksperimentalni odgojno-obrazovni materijal u smislu ovih smjernica smatra se eksperimentalni udžbenik i eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijali.

(2) Eksperimentalni odgojno-obrazovni materijal svojim sadržajem ne smije biti protivan Ustavu Republike Hrvatske i proklamiranim načelima demokratskog poretka koji se posebice odnose na zaštitu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i prava čovjeka i građanina te ravnopravnost spolova. Sadržaj eksperimentalnoga odgojno-obrazovnog materijala treba štiti temeljne vrijednosti i baštinu Hrvatske te promicati nacionalni identitet.

Eksperimentalni udžbenik

Članak 5.

Eksperimentalni udžbenik je odgojno-obrazovni materijal koji služi kao cjelovit izvor za ostvarivanje svih odgojno-obrazovnih ishoda utvrđenih predmetnim kurikulumom. Namijenjen je višegodišnjoj uporabi i ne sadrži dijelove u koje se upisuju odgovori ili rješenja.

Eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijali

Članak 6.

Eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijal je odgojno-obrazovni materijal (tiskani, digitalni ili fizički) koji pomaže u ostvarivanju pojedinih odgojno-obrazovnih ishoda utvrđenih predmetnim kurikulumom, kao i očekivanja međupredmetnih tema te potiče interakciju učenik – učenik i/ili učenik – sadržaj, kao i istraživački i/ili grupni rad.

II. POSTUPAK I NAČIN ODOBRAVANJA EKSPERIMENTALNIH UDŽBENIKA

Javni poziv za odobravanje eksperimentalnih udžbenika

Članak 7.

- (1) Ministarstvo nadležno za obrazovanje (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) potrebu izrade eksperimentalnih udžbenika iskazuje javnim pozivom za odobravanje eksperimentalnih udžbenika.
- (2) Na javni poziv iz stavka 1. ovoga članka može se javiti škola ili pravna osoba registrirana za nakladničku ili izdavačku djelatnost (u daljnjem tekstu: podnositelj).
- (3) Uz prijavu iz stavka 3. ovoga članka podnositelj prilaže:
 - pristup elektroničkom udžbeniku za četiri osobe

- izjavu o jezičnoj i grafičkoj uređenosti teksta
- izjavu odgovorne osobe da odgovara za sve pogreške koje se pojave u eksperimentalnome udžbeniku te da će ih otkloniti o vlastitom trošku
- Rješenje kojim se odobrava izvođenje eksperimentalnoga programa
- poveznicu na eksperimentalni program/kurikulum nastavnog predmeta za koji je eksperimentalni udžbenik namijenjen.

Stručna procjena i odobravanje

Članak 8.

- (1) Stručna procjena i odobravanje eksperimentalnih udžbenika podrazumijeva postupak utvrđivanja njihove usklađenosti s predmetnim kurikulumom i međupredmetnim temama te sa standardima i zahtjevima koji su propisani ovim smjericama.
- (2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka odnosi se na eksperimentalne udžbenike koji će se koristiti tijekom provedbe eksperimentalnoga programa.

Sastav i imenovanje stručnog povjerenstva

Članak 9.

- (1) Postupak utvrđivanja usklađenosti eksperimentalnih udžbenika s predmetnim kurikulumom i međupredmetnim temama te s ovim smjericama provode stručna povjerenstva koja imenuje ministar nadležan za obrazovanje (u daljnjem tekstu: ministar).
 - (2) Stručno povjerenstvo imenuje se za određeni nastavni predmet za koji je podnesen zahtjev ili više zahtjeva za stručnu procjenu eksperimentalnih udžbenika.
 - (3) Stručno povjerenstvo može procjenjivati više eksperimentalnih udžbenika iz jednoga nastavnog predmeta.
 - (4) U stručno povjerenstvo imenuju se:
 - nastavnik iz područja za koje je eksperimentalni udžbenik namijenjen
 - znanstvenik/metodičar iz područja obuhvaćenog nastavnim predmetom ili područjem.
- Radi sprječavanja sukoba interesa, član stručnog povjerenstva prije početka rada potpisuje izjavu da nije autor eksperimentalnoga udžbenika ili poslovno povezan s podnositeljem zahtjeva.

Način rada stručnog povjerenstva

Članak 10.

- (1) Zadaće stručnog povjerenstva su utvrđivanje usklađenosti eksperimentalnih udžbenika s predmetnim kurikulumom, pripadajućim kurikulumskim dokumentima te standardima i zahtjevima koji su propisani ovim smjericama.
- (2) Članovi stručnog povjerenstva donose pojedinačno stručno mišljenje na propisanim obrascima te ga u roku od deset dana od dana zaprimanja eksperimentalnoga udžbenika dostavljaju Ministarstvu elektroničkim putem.
- (3) Pojedinačno stručno mišljenje može biti pozitivno ili se eksperimentalni udžbenik šalje na doradu. Na doradu se šalje eksperimentalni udžbenik na koji postoje primjedbe vezane uz neusklađenost s kurikulumom, znanstvenim, didaktičkim ili etičkim zahtjevima. Manje primjedbe vezane uz tehničko,

jezično ili likovno uređenje eksperimentalnoga udžbenika šalju se podnositelju na znanje i ne smatraju se slanjem eksperimentalnoga udžbenika na doradu. Podnositelj zahtjeva dužan je sve primjedbe izmijeniti prije konačnog tiska eksperimentalnoga udžbenika.

(4) Pojedinačno stručno mišljenje iz stavka 2. ovoga članka sadrži informacije namijenjene podnositelju eksperimentalnoga udžbenika.

(5) Informacije iz stavka 4. ovoga članka namijenjene podnositelju Ministarstvo prosljeđuje podnositelju zahtjeva koji je dužan u roku od tri dana od primitka pojedinačnih stručnih mišljenja otkloniti nedostatke i dostaviti dorađeni eksperimentalni udžbenik Ministarstvu, s eventualnim obrazloženjem.

(6) Dorađeni eksperimentalni udžbenik s jasno navedenim izmjenama stručno povjerenstvo zajednički analizira te u roku od tri dana od dana zaprimanja dorađenoga eksperimentalnog udžbenika donosi zajedničko stručno mišljenje o materijalu s obrazloženjem.

(7) Ako se članovi povjerenstva ne mogu usuglasiti oko zajedničkoga stručnog mišljenja, ministar može imenovati dodatnoga člana koji će dati svoje mišljenje, na temelju čega se donosi odluka.

(8) Ako oba člana povjerenstva donesu pozitivno pojedinačno stručno mišljenje o zaprimljenome eksperimentalnom udžbeniku, nije potrebno donošenje zajedničkoga stručnog mišljenja.

(9) Ministar donosi odluku o odobravanju uporabe eksperimentalnih udžbenika koji se mogu koristiti tijekom provedbe eksperimentalnoga programa na temelju pozitivnog mišljenja stručnih povjerenstava.

III. STANDARDI I ZAHTJEVI

Članak 11.

Znanstveni, pedagoški i psihološki zahtjevi i standardi

(1) Eksperimentalni udžbenik temeljen je na znanstvenim i općeprihvaćenim teorijama, činjenicama i tumačenjima zakonitosti pojava i procesa, na suvremenim znanstvenim spoznajama iz područja odgoja i obrazovanja, učenja i poučavanja, kao i razvoju struke.

(2) Eksperimentalni udžbenik usklađen je s ciljevima, načelima i odgojno-obrazovnim ishodima učenja predmetnoga kurikulumu i vezanim kurikulumskim dokumentima te usmjeren na stjecanje i razvijanje temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

(3) Eksperimentalni udžbenik pridonosi stjecanju funkcionalnoga znanja, razvijanju učenikovih sposobnosti i vještina rješavanja problema i donošenja odluka, potiče kreativnost i inovativnost te razvoj kritičkog mišljenja i metakognicije.

Didaktičko-metodički zahtjevi i standardi

(1) Eksperimentalni udžbenik pridonosi razvoju kompetencija i usvajanju ishoda koji su definirani kurikulumskim dokumentima u određenom predmetu te omogućuje međupredmetnu povezanost, kao i povezanost s međupredmetnim temama.

(2) Eksperimentalni udžbenik strukturiran je u skladu sa spoznajama i metodologijom matične znanosti, suvremenim pedagoškim, psihološkim i didaktičkim spoznajama i zahtjevima metodike odgojno-obrazovnoga područja, odnosno metodike nastavnoga predmeta.

(3) Eksperimentalni udžbenik obuhvaća sve odgojno-obrazovne ishode predmeta određenoga razreda.

(4) U eksperimentalnome udžbeniku jasno su istaknuti odgojno-obrazovni ishodi, kao i odgojno-obrazovna očekivanja međupredmetnih tema iz kurikuluma čijem ostvarivanju određeni sadržaji, aktivnosti ili metode pridonose.

(5) Aktivnosti za vrednovanje kao učenje, vrednovanje za učenje i vrednovanje naučenog obuhvaćaju sve razine usvojenosti, definirane ishodima u kurikulumu te pridonose razvoju generičkih kompetencija i viših kognitivnih procesa.

(6) Eksperimentalni udžbenik potiče primjenu metoda aktivnog učenja i raznovrsnih nastavnih strategija, upućuje na dodatne izvore za stjecanje kompetencija te potiče na proširivanje i produbljivanje znanja.

Etički zahtjevi i standardi

(1) Eksperimentalni udžbenik usmjeren je na promicanje temeljnih vrijednosti koje proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjelovit osobni razvoj učenika, za čuvanje i razvijanje nacionalne, kulturne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske te za toleranciju i suživot sa svima u Europi i svijetu.

(2) Eksperimentalni udžbenik utemeljen je na suvremenim znanstvenim i obrazovnim standardima važnim za potpun i skladan razvoj osobnosti djece i mladih, prenosi informacije na objektivan, kritički i pluralistički način u skladu s kriterijima utvrđenim Ustavom Republike Hrvatske, pravom Europske unije te međunarodnim pravom, uključujući Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava, Europsku socijalnu povelju i Konvenciju o pravima djeteta.

(3) Sadržaj eksperimentalnoga udžbenika je istinit, provjerljiv i objektivan te upućuje na postignuća i posljedice znanstvenoga i tehnološkoga razvoja te globalizacijskih procesa, na etičku dimenziju čovjeka i njegovo moralno djelovanje.

(4) Eksperimentalni udžbenik promiče:

- dostojanstvo ljudske osobe, emancipaciju, slobodu, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, nacionalni identitet, društvenu jednakost, dijalog i snošljivost, rad, poštenje, mir, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te druge demokratske vrijednosti
- međukulturno razumijevanje, rasnu, nacionalnu, etničku, spolnu, rodnu, vjersku ravnopravnost pojedinaca i društvenih skupina te osvještavanje pravo na različitost
- ravnopravnost spolova, na primjeren način koristeći se u jednakom omjeru ilustracijama likova obaju spolova i služeći se imenicama obaju rodova, osobito u imenovanju zvanja i zanimanja, ne narušavajući pritom komunikacijsku razinu i prirodnost hrvatskoga jezika
- upoznavanje i poštovanje vrijednosti nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te drugih naroda i kultura u Europi i svijetu
- kulturni i društveni razvoj djece i mladih pripadnika manjina u sustavu odgoja i obrazovanja.

Jezični zahtjevi i standardi

(1) Eksperimentalni udžbenik pisan je hrvatskim standardnim jezikom, osim ondje gdje to iziskuje lingvometodički predložak, književnoumjetnički ili medijski tekst.

(2) U eksperimentalnome udžbeniku upotrebljavaju se kratice, simboli i znakovi normirani u hrvatskome standardnom jeziku te propisane mjerne jedinice i njihove kratice.

(3) Nazivi koji se upotrebljavaju u eksperimentalnome udžbeniku, a koji nisu jezično normirani, preuzimaju se u obliku prihvaćenom u struci.

(4) Jezik tekstova eksperimentalnoga udžbenika primjeren je na svim jezičnim razinama učeniku kojemu je eksperimentalni udžbenik namijenjen.

Likovno-grafički zahtjevi i standardi

- (1) Likovno-grafička i multimedijaska opremljenost eksperimentalnih udžbenika promiče estetske vrijednosti.
- (2) Ilustracije i multimedijски elementi u eksperimentalnim udžbenicima funkcionalni su u smislu učenikova stjecanja funkcionalnog znanja i razvoja sposobnosti, odnosno povezanosti sa sadržajem, čitljivošću i razumijevanjem teksta i problema/zadatka primjerenog razvojnoj dobi učenika.
- (3) Ilustracije, grafičko-tehnička oprema i multimedijски elementi u eksperimentalnim udžbenicima visoke su kakvoće, sadržajno usklađene s tekstem i pridonose razumijevanju teksta.
- (4) Ilustracije i multimedijски elementi biraju se ponajprije iz domaće kulturne baštine, a zatim i iz svjetske.
- (5) Ilustracije i multimedijски elementi opisuju se nazivom i, prema potrebi, popratnim tekstem. Uz ilustracije i multimedijске elektroničke odgojno-obrazovne materijale za koje postoje izdvojena autorska prava, uz naziv potrebno je navesti autora i izvor. Taj podatak može biti naveden i na drugome mjestu u eksperimentalnome udžbeniku, a u tom slučaju ilustracija i multimedijски element treba biti označen brojem.
- (6) Ako je cijeli eksperimentalni udžbenik ilustriran, podatak o ilustratoru nalazi se na naslovnoj stranici ili na poledini naslovnoga lista.

Tehnički zahtjevi i standardi

Opseg

- (1) Opseg tiskanoga eksperimentalnog udžbenika određuju:
 - odgojno-obrazovni ciljevi odgojno-obrazovnoga područja, nastavnoga predmeta i međupredmetnih tema
 - kurikulum određenoga nastavnog predmeta (ishodi, sadržaji i preporuke)
 - nastavni plan određenoga nastavnog predmeta s obzirom na ukupno opterećenje učenika
 - razvojna dob, sposobnosti i mogućnosti učenika
 - vrsta i broj eksperimentalnih udžbenika koji podnositelj podnosi za određeni nastavni predmet u određenom razredu.

Format i svezak

- (2) Eksperimentalni udžbenik izrađen je u standardnom A4 ili B5 formatu ili u rasponu navedenih formata.
- (3) Eksperimentalni udžbenik može biti objavljen u više svezaka u skladu sa specifičnostima predmetnog kurikuluma.

Pismo i trajnost

- (4) Veličina slova i razmak između redaka u eksperimentalnome udžbeniku primjereni su optimalnoj čitljivosti teksta za određenu dob učenika, odnosno fazu obrazovanja.
- (5) Uvez eksperimentalnoga udžbenika je lijepljen ili šivan, kvalitetan i konzistentan.
- (6) Eksperimentalni udžbenik tiska se na mat papiru najmanje gramature 60 g/m².

Elektronički udžbenik

- (7) Eksperimentalni udžbenik može imati elektronički dio.
- (8) Elektronički dio usklađen je s predmetnim kurikulumom i međupredmetnim temama, kao i sa standardima i zahtjevima koji su propisani ovim smjernicama te obvezatno podliježe prosudbi stručnog povjerenstva.

Posebni zahtjevi u izradi eksperimentalnih udžbenika za nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina

Udžbenici i drugi obrazovni materijali koji su u uporabi u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina nastavljaju se upotrebljavati sukladno članku 3. stavku 2. ovih smjernica.

IV. POSTUPAK I NAČIN ODOBRAVANJA EKSPERIMENTALNIH DRUGIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH MATERIJALA

Postupak i način odobravanja eksperimentalnih drugih odgojno-obrazovnih materijala

Članak 12.

- (1) Osim eksperimentalnih udžbenika, u školi mogu biti u uporabi eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijali iz članka 6. ovih smjernica.
- (2) Eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijali mogu biti komercijalni ili besplatni.
- (3) Komercijalni eksperimentalni drugi odgojno-obrazovni materijali moraju biti usklađeni s predmetnim kurikulumom i međupredmetnim temama te sa člankom 11. ovih smjernica.
- (4) Škole koje nude komercijalne eksperimentalne druge odgojno-obrazovne materijale dužne su podnijeti zahtjev za njihovim odobravanjem nadležnoj agenciji.
- (5) Agencija iz stavak 4. ovoga članka, u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, donosi odluku kojom odobrava ili odbija upotrebu navedenog materijala na temelju mišljenja povjerenstva koje je imenovao ravnatelj Agencije.
- (6) Za usklađenost eksperimentalnih besplatnih drugih odgojno-obrazovnih materijala koji se koriste u školi sa znanstvenim načelima i etičkim normama, kao i za pedagošku, psihološku i didaktičko-metodičku primjerenost dobi učenika te za usklađenost s ishodima kurikuluma i očekivanjima međupredmetnih tema, odgovorna je škola.

V. UPORABA EKSPERIMENTALNIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH MATERIJALA

Članak 13.

U školi mogu biti u uporabi samo eksperimentalni odgojno-obrazovni materijali odobreni odlukom ministra i ravnatelja Agencije. Iznimka je eksperimentalni besplatni drugi odgojno-obrazovni materijal sukladno članku 12. stavku 6. ovih smjernica.

VI. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 13.

Ove smjernice stupaju na snagu danom objave na mrežnim stranicama Ministarstva.

MINISTAR

prof. dr. sc. Radovan Fuchs

